

Norges Blindforbund
Synshemmedes organisasjon

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

530.00
23/12-09
20092447-069

Oslo, 21.12.2009

Høring NOU 2009: 14 Et helhetlig diskrimineringsvern.

Norges Blindforbund viser til høringsbrev av 26.06.09 der NOU 2009: 14 Et helhetlig diskrimineringsvern er lagt ut til høring, og sender med dette inn sitt høringsvar.

Vi vil nedenfor kommentere innholdet i NOUen, både det som er tatt med i forslag til ny lov og det som er utelatt, men som vi mener er helt essensielt å ha med.

Et helhetlig diskrimineringsvern

Norges Blindforbund mener at det bør være et eget håndhevingsapparat ved diskriminering av funksjonshemmede og en egen lov som sikrer håndhevingen. Dette fordi funksjonshemmede er den kategorien som er nyest, minst prioritert og minst beskyttet.

Det er nødvendig å opparbeide kompetanse på det området som skal ivareta funksjonshemmedes rettigheter før en går videre.

Det er også vanskelig å gi det enkelte område god nok beskyttelse når man har en felles lov. En stor forskjell er i forhold til samfunnets utforming. For funksjonshemmede handler dette mer om fysisk tilrettelegging enn for de andre

gruppene. Det er også viktig å få opparbeidet en praksis på området funksjonshemmede.

Den enkelte bestemmelse

I forslaget anbefales det at "funksjonsnedsettelse" brukes i stedet for "nedsatt funksjonsevne". Norges Blindforbund opplever at forsøk på å endre holdninger gjennom å endre begrep har vært lite vellykket og ber om at "funksjonshemmet" igjen tas i bruk som samlebegrep for gruppen.

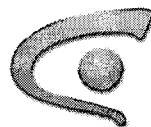
Når det snakkes om arbeidstakere med "nedsatt funksjonsevne" er dette med på å gi et inntrykk av en som ikke gjør en fullverdig jobb og begrepsbruken er dermed mer stigmatiserende enn "gammel" benevnelse, altså "funksjonshemmet". Det blir i eksemplet ikke stort bedre med "funksjonsnedsettelse" enn "nedsatt funksjonsevne" så vi opplever dette som et nytt villspor. Et eksempel fra november 2009 som underbygger vurderingene over er intervju med statsråd Rigmor Aaserud på TV2 nyhetskanalen der statsråden 5 ganger i et kort intervju omtalte funksjonshemmede som personer med nedsatt arbeidsevne.

§ 4 Forbud mot diskriminering

Diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel og adopsjon, etnisitet, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, religion, livssyn, politisk syn eller alder er forbudt. Det samme gjelder diskriminering på grunn av andre liknende vesentlige forhold ved en person. Forbudet mot diskriminering på grunn av alder etter første punktum gjelder kun i arbeidsforhold.

Kommentar:

Sekkebestemmelsen, slik den er presentert i dette forslaget vil være en forstyrrelse i gjennomføringen av loven. Det er viktig at definisjonene er så klare at det ikke er noen tvil om hvem som havner innenfor de forskjellige kategoriene og hvem som faller utenfor. En sekkebestemmelse kan være med på å skape

konflikter som bare forstyrrer det som er hensynet bak regelen. Den beste måten å unngå dette på er å sørge for at alle diskrimineringsgrunnlag, også sekkebestemmelsen, får det samme vernet. Det vil da ikke være noe forskjell i forhold til hvilket grunnlag man blir dømt for.

Aktivitets- og redegjørelsesplikt

§ 14 Offentlige myndigheters plikt til å arbeide for likestilling

Offentlige myndigheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å realisere lovens formål innenfor sine områder

§ 26 Arbeidsgivers plikt til å arbeide for likestilling

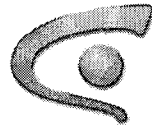
Arbeidsgiver skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål. Aktivitetsplikten omfatter blant annet rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering.

Første ledd gjelder ikke forhold ved en person som nevnt i § 4 første ledd andre punktum.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av kravene i denne paragraf.

Utvalget har her tatt bort redegjørelsesplikten, noe som er uheldig i forhold til mulighetene for kontroll av offentlige myndigheter og arbeidsgivere. Ved siden av dette er oppsynet med aktivitetsplikten for arbeidsgivere overført til arbeidstilsynet, jfr. § 48 i forslaget.

Blindeforbundet ser det som meget viktig at vi har en rapporterings- og redegjørelsesplikt! For arbeidsgiver setter dette fokus på hva som er gjort, ev. ikke er gjort. For organisasjoner, ombud, media og myndigheter er rapporten med på å gi oversikt over hva som gjøres og gir mulighet til å sette søkelys på bedrifter som gjør lite eller ingenting. Det vil være et kraftig tilbakeslag dersom rapporterings- og redegjørelsesplikten fjernes og det er uforståelig hvorfor dette

skal skje kort tid etter at den er innført, før man fullt ut har høstet erfaringer av dette verktøyet.

Norges Blindforbund er videre opptatt av å beholde kontrollen med aktivitetsplikten hos likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO). For å sikre effektiv håndheving må LDO tilføres ressurser. Dette er viktig i forhold til det holdningsmessige ovenfor funksjonshemmede. Det vil være vanskeligere å gjøre noe med dette uten en redegjøringsplikt, og den beste til å drive et slikt holdningsskapende arbeid er LDO.

Det er i forslaget til ny lov poengtert at selv om man ikke lenger har en redegjøringsplikt vil det være en plikt til å dokumentere hva man gjør. Dette blir ikke det samme, da dokumentasjon allikevel vil kreve at noen går inn og foretar en aktiv kontroll. Norges Blindforbund er positive til dokumentasjonskravet, men det er fullt mulig å ha et dokumentasjonskrav og en redegjøringsplikt samtidig. Videre er dokumentasjonskravet sikret gjennom forskrift som er svakere enn et krav som er forankret direkte i loven.

Plikten til universell utforming

§ 18 Plikt til universell utforming

Offentlig virksomhet skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten. Tilsvarende gjelder for privat virksomhet rettet mot allmennheten.

§ 19 Særlig om universell utforming av IKT

Nye IKT-løsninger som underbygger virksomhetens alminnelige funksjoner, og som er hovedløsninger rettet mot eller stillet til rådighet for allmennheten, skal være universelt utformet fra og med 1. juli 2011, men likevel tidligst tolv måneder etter at det foreligger standarder eller retningslinjer for innholdet i plikten. For IKT-løsninger eldre enn 1. januar 2009 gjelder plikten fra

1. januar 2021. Organet utpekt etter § 49 andre ledd kan gi dispensasjon fra fristene dersom det foreligger særlig tungtveiende grunner.

Universell utforming av den delen av bedriften som er rettet mot allmennheten.

Norges Blindforbund er opptatt av at allmennheten må innbefatte arbeidslivet og hele utdanningssektoren.

Rett til individuell tilrettelegging har begrenset verdi for eksempel i arbeidslivet, hvis det er valgt et IKT-system på en arbeidsplass uten å ta hensyn til krav om universell utforming. For det første kan det koste mange millioner kroner å tilrettelegge denne for synshemmede arbeidstakere. For det andre, selv etter dette vil løsningen ofte være ufullstendig. Et eksempel ser vi i NAV der det ble valgt et system som selv etter investering på mange millioner kroner ikke gir synshemmede arbeidstakere et fullverdig tilbud.

Mange arbeidsgivere vil dessuten kvie seg for å ansette funksjonshemmede søkere dersom de er kjent med at en ansettelse vil kreve store kostnader til ombygging eller IKT tilrettelegging. Ved å la kravet om universell utforming også gjelde for arbeidslivet vil dette tas hensyn til ved investeringer og det vil knapt nok føre til ekstrakostnader. Derfor er det eneste fornuftige strategi, hvis funksjonshemmede skal få full tilgang til arbeidslivet, å stille krav til universell utforming for arbeidslivet.

De samme forholdene er tilfelle for utdanningssektoren. Også her er det store utfordringer for synshemmede med utilgjengelige IKT-systemer (digitale plattformer). I dag er lite tilgjengelige løsninger med på å skape en svært vanskelig skolehverdag, og dette kan ikke ordnes gjennom individuelle løsninger. Dermed brukes det store ressurser for å få plattformene litt tilgjengelige. Ved universelle løsninger fra starten av ville disse utgiftene vært spart og alle ville fått et godt tilbud.

Norges Blindforbund er opptatt av at en lov som skal sikre funksjonshemmedes rettigheter også må gjelde for varer og tjenester. Dette er et område der synshemmede og andre grupper møter mange barrierer. For eksempel er det å ikke ha rett til assistanse i butikker med på å gjøre det svært krevende å handle som sterkt synshemmet.

Håndheving av plikten til universell utforming av IKT

§ 49 Håndheving av plikten til universell utforming av IKT etter § 19

Kongen utpeker hvilket organ som skal føre tilsyn med at kravene i § 19 overholdes. Organet kan gi pålegg om retting mot en virksomhet som ikke oppfyller kravene gitt i eller i medhold av § 19 tredje ledd, og kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre gjennomføring av pålegg dersom fristen for å etterkomme pålegget er oversittet. Reglene i denne lov § 41 første til tredje ledd gjelder tilsvarende.

IKT skal ligge inn under LDO. Dette er viktig! Alt bør være under samme organ, ikke DIFI eller arbeidstilsynet. Det er hensiktsmessig at kompetanse på håndheving av diskrimineringsaker bygges opp et sted. Det er også tilfeller der det er tvil om hvilken av instansene som skal ha en sak eller der flere eventuelt kan få samme sak og dette skaper en uoversiktlig situasjon. Ut fra hva vi kan se er DIFI lite forberedt på å håndheve diskrimineringsaker, mens LDO har bygget opp betydelig kompetanse på området. Vi mener også at LDO er det organet som best sikrer uavhengighet fra det offentlige som stadig vil kunne bli part i saker.

Vi har sett at når andre offentlige organer skal gjøre den samme jobben, blir vurderingene helt annerledes. Avinor gjorde en vurdering av universell utforming av flyplasser i forbindelse med bygging på Sola flyplass. I den forbindelse ble

det gjort en vurdering i forhold til kostnader med en gang. Noe som er en feil bruk av loven. Det skal først gjøres en vurdering av hvilken effekt tilretteleggingen vil ha for å bygge ned funksjonshemmende barrierer. Den individuelle retten er lite verdt når kostnadene blir så store. Dette gjelder dessverre også innenfor det offentliges plikter.

Grunnloven

Modell 1

Ingen mennesker må utsettes for diskriminering på grunn av kjønn, etnisitet, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, religion, livssyn, politisk syn, alder eller andre lignende vesentlige forhold ved en person.

Modell 2

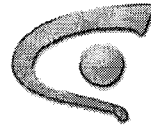
Ingen mennesker må utsettes for diskriminering fra statens myndigheter på grunn av kjønn, etnisitet, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, religion, livssyn, politisk syn, alder eller andre lignende vesentlige forhold ved en person.

Modell 3

Det påligger statens myndigheter å sikre at ingen mennesker utsettes for diskriminering. Nærmere bestemmelser fastsettes ved lov.

Her vil Norges Blindforbund hevde at kun modell 1 er med på å sikre intensjonen i diskrimineringsloven da denne er den eneste som også har private som pliktsubjekter. I modell 2 og 3 er det bare staten som er pliktsubjektet.

Det er viktig at Grunnloven gir et reelt vern og kan brukes ovenfor lovgiver hvis det viser seg at lovgiver endrer mening i denne saken. Det er bred enighet om at diskriminering ikke skal forekomme. Det må da også være enighet om at

Norges Blindforbund
Synshemmedes organisasjon

fremtidige generasjoner skal kunne bindes i denne saken. Hvis det skulle komme en tid der diskrimineringsvernet blir svekket av en eller annen grunn er det viktig at Grunnloven gir vernet et mer varig preg.

Den europeiske tilleggsprotokollen

Det er viktig at Norge ratifiserer den europeiske tilleggsprotokollen da det ikke bare sikrer et bedre vern mot diskriminering, men også er med på å sende et signal til de involverte parter om hvilke verdier Norge er bygget på. Det er også viktig at Norge, som internasjonal aktør, er med å dra det internasjonale samfunnet i riktig retning.

Med vennlig hilsen
Norges Blindforbund

Atle Lunde (sign)
Forbundsleder

Birgitte Lilletvedt
Seksjonsleder Service